

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Nakhon Pathom Rajabhat University

รายวิชาเครื่องตีไทย 2

บทที่ 3 เพลงโหมโรงสำหรับห้องวงใหญ่

เพลงโหมโรงแปดบท สามชั้น
และเพลงโหมโรงปฐมดุสิต สามชั้น

เพลงโหมโรง

เพลงโหมโรงจากคำอธิบายในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน อธิบายไว้ว่า เพลงเริ่มต้นของการบรรเลงหรือการแสดง มีความมุ่งหมายเพื่อบอกให้ทราบว่า พิธีหรืองานได้เริ่มขึ้นแล้ว และเป็นการประกาศให้คนที่อยู่ห่างไกลได้รู้ด้วย เพลงโหมโรงโดยมากจะใช้กลองทัด เพราะกลองทัดเสียงดังไปไกล นอกจากนี้บางเพลงยังเป็นการอัญเชิญเทวดาและสิ่งศักดิ์ทั้งหลายให้มาประชุมสโมสรในงานเพื่อจะได้เป็นสิริมงคลแก่เจ้าภาพและผู้ร่วมงาน

ดังนั้น เพลงโหมโรง คือ เพลงที่ใช้บรรเลงก่อนการแสดงหรือพิธีกรรมจะเริ่มขึ้น มี 7 ประเภท คือ 1) โหมโรงเช้า และโหมโรงเย็น 2) โหมโรงเทศน์ 3) โหมโรงการแสดงมหรสพและโหมโรงกลางวัน 4) โหมโรงเสภา 5) โหมโรงมโหรี 6) โหมโรงหุ่นกระบอก และ 7) โหมโรงหนังใหญ่ ส่วนเพลงโหมโรง ที่วงเครื่องสายนิยมบรรเลง คือ โหมโรงมโหรี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2540, หน้า 116)

เพลงโหมโรงแปดบท สามชั้น

เพลงโหมโรงแปดบทจากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย โดยมนตรี ตราโมท และวิเชียร กุศลทัศน์ อธิบายว่า เพลงแปดบท สองชั้น เป็นเพลงโบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่เดิมเรียกกันว่ายิกินแปดบท เพลงในชุดที่เรียกว่ายิกินหรือลิกินนี้ มีอยู่หลายเพลงด้วยกัน เช่น ในเพลงเรื่องยิกิน ซึ่งมียิกินใหญ่ ยิกินเล็ก ยิกินหน้าศพ และยิกินยาก ส่วนยิกินแปดบทไม่ได้อยู่ในเพลงเรื่องยิกิน แต่ไปอยู่ในจำพวกเพลงเกร็ดนอกเรื่อง สมัยต่อมาอำนาจแห่งความกร่อนของภาษา ยิกินแปดบทจึงเหลือเรียกอยู่เพียงแปดบทเฉย ๆ เท่านั้น ถึงปลายสมัยรัชกาลที่ 4 จึงมีผู้แต่งเพลงนี้ขึ้นเป็นสามชั้น ซึ่งสังเกตตามสำนวนทำนองน่าจะเป็นครูเพ็งน้องชาย พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) เป็นผู้แต่ง (มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุศลทัศน์, 2523, หน้า 96-97)

เพลงไหมโรงแปดบท สามชั้น (ท่อน 1)

เพลงไหมโรงแปดบท สามชั้น (ท่อน 2)

เพลงไหมโรงแปดบท สามชั้น (ลงวา)

เพลงโหมโรงปฐมดุสิต สามชั้น

เพลงโหมโรงปฐมดุสิต สามชั้น จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย โดยครุมนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์ อธิบายว่า

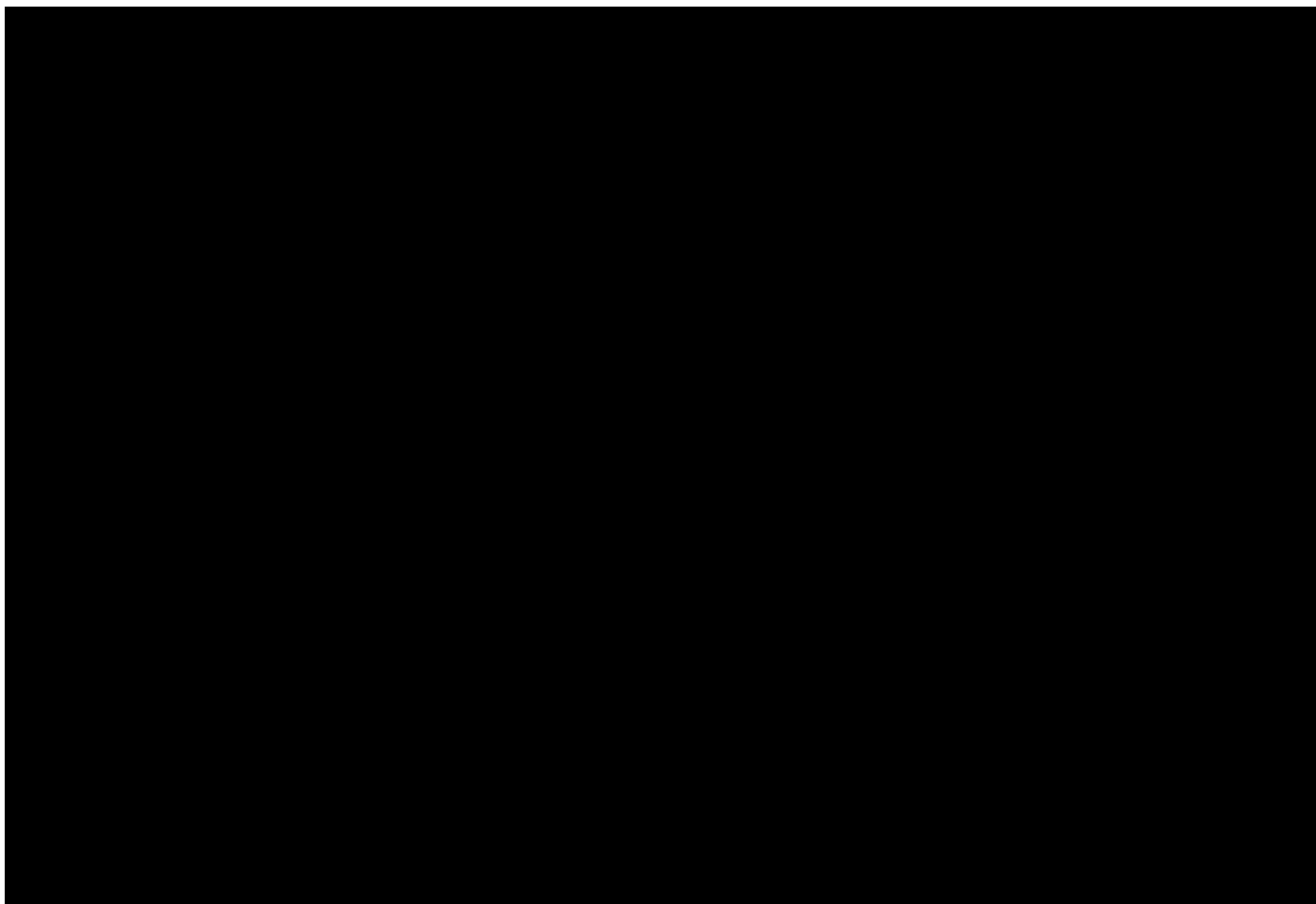
เพลงนี้เป็นเพลงหนึ่ง ซึ่งอยู่ในประเภทที่เรียกว่า “หน้าพาทย์” ที่ใช้บรรเลง อยู่ในชุดโหมโรงเย็น และสำหรับใช้บรรเลงประกอบพิธีของตัวละครที่จะออกไปจัดพล เช่น สุครีพหรือมะโหด เป็นต้น ชื่อว่าเพลง “ปฐม” ต่อมาครูแดง (เปี) ได้นำเอาเพลงอีกเพลงหนึ่งซึ่งอยู่ในเรื่องเพลงหนึ่งมาแต่ง ให้ชื่อว่า “ปฐมดุสิต” ในระยะหลังนี้ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้คิดแต่งเพลงปฐมดุสิต ขึ้นอีกทางหนึ่ง มีสำเนียงและทำนองไพเราะน่าฟัง และได้ใช้เป็นเพลงโหมโรงเสภาและมโหรีมาจนบัดนี้ (มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์, 2523, หน้า 96)

เพลงไหมโรงปฐมดุสิต สามชั้น (ท่อน 1)

เพลงไหมโรงปฐมดุสิต สามชั้น (ท่อน 2)

เพลงโหมโรงปฐมดุสิต สามชั้น (ลงวา)

แบบฝึกหัดท้ายบท

เพลงโหมโรงแปดบท และเพลงโหมโรงปฐมดุสิต เป็นเพลงโหมโรง ตามหลักแล้วเพลงโหมโรงจะจบด้วยท้ายวา ด้วยทำนองดังนี้

- มี่ รี่ ท	- ล - รี่	- - - ท	- - - ล	- - - ซ	- - - พ	- - - ม	- - - ร
-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงโหมโรงปฐมดุสิต เป็นเพลงประเภทเพลงกรอ ดังนั้นผู้เรียนควรฝึกฝนการกรอด้วยแบบฝึกหัดในบทที่ 1 โดยกรอคู่ต่าง ๆ เช่นกำหนดกรอคู่ 2 ดังนี้

- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม	- ม - ม
ร - ร -	ร - ร -	ร - ร -	ร - ร -

กระบวนการฝึกซ้อม

ให้ผู้เรียนฝึกฝนเพลงให้แม่นยำ จนท่องให้ขึ้นใจ เพลงโหมโรงแปดบท ผู้บรรเลงในเครื่องมืออื่นนอกจากฆ้องวงใหญ่ สามารถแปลทำนองได้ โดยยึดทำนองหลัก ส่วนเพลงโหมโรงปฐมดุสิตเป็นเพลงกรอ ผู้เรียนต้องฝึกฝนการกรอเมื่อบรรเลงร่วมวง ผู้บรรเลงเครื่องอื่นนอกจากฆ้องวงใหญ่แปลทำนองได้เล็กน้อย

รายการอ้างอิง

มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์. (2523). **ฟังและเข้าใจเพลงไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยเชชม.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2540). **สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชันส์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม